tudat", amely *„egy a dolgokkal, magában bírja az összes dolgokat"*, *„egy"* és *„folytonos"*. (129. o.)

Mint a hivatkozásokból látható, ezek a meggyőződésre vonatkozó michelstædteri meghatározások szerteszét találhatók a műben. Ennek az az oka, hogy sokszor közvetve, úgy próbálja felmutatni, hogy az ellentétéről beszél, vagyis, hogy megmutatja, milyen a nem meggyőződéses állapot. Itteni értelmezésünket előtérbe tolva, Michelstædter többnyire egy *anátman* tanítást fejt ki: azzal foglalkozik, hogy mi minden a nem-önvaló, hogy milyen a nem-önlét. Hogy az ember mennyire nem önmaga, mennyire kiszolgáltatja magát a „más" különféle formáinak: a jövőnek, a nem-birtoklásnak, a hiányosságnak, az életakarásnak (a platóni *philopszükhiá*nak), az érzékszerveinek, a tudománynak, a társadalomnak és természetesen a retorikának. Mindez elképesztően tragikus karaktert ad a műnek. Például a hidrogén és a klór atom egymásrautaltságáról írt példázata (50–52. o.) az egyik legmegrázóbb, amit a párkapcsolatokról valaha írtak. Hasonlóan értékeljük az elvárásról, a viszonzás igényéről, az önző adásról írt gondolatait is. (84–91. o.)

Kétségtelen, hogy Michelstædter némileg túlzásba vitte a tragikus és drámai szemléletet, olykor már-már a nihilizmusig és az anarchizmusig jutva saját *anátmavádá*jában. Nélkülözte a történelmi Buddha ezzel kapcsolatos higgadtságát és felülemelkedettségét, s általában kevésnek minősíthetjük azokat a hagyományos inspirációkat, amelyek Parmenidész, Hérakleitosz, Szókratész, Platón, a Prédikátor, Jézus Krisztus vagy Petrarca felől hozzá eljutottak.

Túldramatizálás ide vagy oda, mégsem mondhatjuk, hogy az ilyen részeknek nincs igazságtartalmuk. Ellenkezőleg. Amire ez a huszonkét–huszonhárom éves ifjú megtaníthat bennünket, az pontosan a dolgok, összefüggések és értékelések tragikus-realisztikus aspektusával való bátor szembenézés, ennek az arculatnak a felhasználása, alkalmazása az önbizonyosság, az önlét útján, amit feltételként meg is fogalmaz. Szempontunkból tehát az *átmaváda* és az *anátmaváda*, az önmagamra és az önmagam hiányára vonatkozó megfontolások egy szigorú, egyéni kombinációját is olvashatjuk.

Michelstædter nem rendszerelvű, inkább költői filozófus, de gondolatmenetei és megfogalmazásai teljesen logikusak, koherensek és filozófiaiak. Így az ember megint csak elcsodálkozik azon, hogy milyen részlegesek, speciálisak és szűkek lehetnek azok a mai filozófiai „kánonok", amelyekbe nem fért bele.

H. R.

Rolf de Heer
AZ ŐSLAKOS
Ausztrál filmdráma, 108 perc (2013, Entertainment One)

Két világ közt – így lehetne összefoglalni *Az őslakost (Charlie's Country)*, és ekként jellemezhető a Yolngu törzsből származó címszereplő, David Gulpilil saját élete is, amely a tradicionális *aboriginal* létmódot képviseli az azzal diametrálisan ellentétes, brit gyarmatosítók által szisztematikusan szétrombolt, modern Ausztráliában.

Az őslakos a holland születésű, de Sydneyben felnőtt Rolf de Heer ausztrál bennszülötteket szerepeltető trilógiájának záródarabja: a hipnotikusan gyönyörű *Tíz kenu* (*Ten Canoes*, 2006) mitikus világa a kolonizáció előtti, háborítatlan életet jeleníti meg Gulpilil elbeszélésében, a *Nyomkövető* (*The Tracker*, 2002) a „civilizált Nyugat" betöréséről nyújt lesújtó látleletet, míg ismertetőnk tárgya a jelenkori állapotokat dokumentálja a leghíresebb ausztrál őslakos színész döntően önéletrajzi vonatkozású történetében.

A táncosként, festőként és mesemondóként egyaránt ismert, karakteres arcú David Gulpilil már 16 éves korában nemzetközi ismertségre tett szert Nicolas Roeg *Vándorrege* (*Walkabout*, 1971) című kultfilmjével, így lehetősége nyílt arra, hogy elutazzon az Egyesült Államokba és találkozzon a korszak legnagyobb sztárjaival. Az 1970-es években olyan kritikusi és közönségsikernek egyaránt örvendő mozikban szerepelt, mint *A vihar fia* (*Storm Boy*, 1976)

Rolf de Heer (sz. 1951)

és az *Utánam a vízözön* (*The Last Wave*, 1977), egy évtizeddel később pedig Krokodil Dundee oldalán tűnt fel (*Crocodile Dundee*, 1986; *Crocodile Dundee II*, 1988). A '90-es években kiesett ugyan a filmes életből, de az ezredforduló után ismét visszatért, hol mellék- (*1200 mérföld hazáig [Rabbit-Proof Fence]*, 2002), hol pedig főszerepben (*Nyomkövető*). A 64 éves művészt *Az őslakos*ban színészi pályája csúcsán láthatjuk: egészen rendkívüli érzékenységgel jeleníti meg a bennszülöttek természetes derűjét és optimizmusát, amely keveredik a modernizmus intézményesített tébolya feletti haraggal és rezignáltsággal.

Rolf de Heer alkotásában életképeket láthatunk a nincstelen Charlie hétköznapjairól, amint igyekszik szabadulni a gyarmatosítók által rákényszerített szabályoktól. Célja, hogy visszatérjen népe hagyományos életformájához: a hatóságok által kijelölt gettó helyett a szabadban él, és bolt helyett a természetben („*ez az én szupermarketem*") szerzi be az eleségét. Szinte minden próbálkozását hátráltatja vagy egyenesen meghiúsítja a helyi seriff, végül egyszemélyes szabadságharca kudarcba fullad: megromlik az egészsége, így bekerül a legközelebbi nagyváros kórházába, ahol szembesül a modern nyugati egészségügy empátiahiánnyal súlyosbított morális atomkatasztrófájával (az ausztrál orvos külföldinek hívja, mire a saját törzsi nyelvén csak ennyit mond: „*Most meg* én vagyok a külföldi?"). Az egészségügyi intézményből kikerülve a városban marad egy alkoholista őslakos csoporttal, majd összetűzésbe kerül a rendőrökkel és börtönbüntetésre ítélik (Gulpilil valóban küzdött drog- és alkoholfüggőséggel, és 2011-ben egy erőszakos cselekmény miatt egy évre ténylegesen börtönbe került). A kulcsfontosságú pontokon, így például az alkoholizmus irányába történő elhajlás előtt is, feltűnik az egykori törzsfőnök, aki a profán közegben is a józanság és a törzsi hagyomány bástyája: ezek a szcénák is nyomatékosítják azt, hogy a világ kibillent az egyensúlyából és a tra-

dicionális princípiumok hiányában a teljes pusztulás felé vezet mind az individuális, mint pedig a kollektív út.

*Az őslakos*nak nincsenek illúziói a jelenkorral kapcsolatban, ugyanis a tradíció helyreállításának a lehetetlenségéről tudósít, mégis kijelöl egy ösvényt, amely példaértékű, ekként követésre méltó. Charlie kálváriája után ismét feltesz neki a kérdést az idős törzsfőnök karaktere, hogy megtanítja-e a hagyományos táncukra a bennszülött fiatalokat. Az első elutasító válasz után immár magára vállalja ezt a felelősséget (a filmben elmeséltel összhangban a címszereplő művész valóban táncolt a brit királynő előtt a Sydney-i Operaház 1973-as megnyitó ünnepségén). A fehér *versus* őslakos, angol *versus* törzsi nyelv, ember alkotta törvény *versus* örök törvény, materializmus *versus* spiritualitás, modern *versus* tradicionális markáns oppozícióit felmutató mozi katartikus zárójelenete a hagyomány átadását rögzíti – ez lenne de Heer és Gulpilil üzenete a jövő generációja számára.

Pál Antal

Gidon Kremer
FROM MY HOME. MUSIC FROM THE BALTIC COUNTRIES
Audio CD, 89 perc (1997, TELDEC Classics)

Az előadót, aki e lemez zeneműveit is válogatta, sokan a világ egyik legnagyobb élő hegedűsének tartják, ami – nyomatékosítva az *egyik* szót – biztos, hogy igaz. Azonban nem Gidon Kremer miatt esett a választásom ennek a vi-

